DISKUZE

Vysvětlení…

AD KRISTINA ANDĚLOVÁ: „JAK MLUVIT O MARXISMU V HUMANITNÍCH VĚDÁCH?“ (K TEXTU ROMANA KANDY „STRUKTURALISTÉ DĚLAJÍ MARXISMUS“ A K REAKCI PAVLA JANOUŠKA „DISKURZIVNÍ BUBLINA JAKO NÁSTROJ MARKETINGOVÉ PROPAGACE MARXISMU“)

Pavel Janoušek

Kristina Andělová hájí kolegu Kandu argumentem, že jsem použil nevhodnou formu vědecké polemiky, když jsem — pokud to shrnu — zesměšnil jeho seriózní vědecký výklad. S tím nehodlám polemizovat, ani se za to nehodlám kát: je na čtenářích, aby posoudili, nakolik byla moje polemická strategie adekvátní posuzovanému textu.

Nicméně měl jsem důvod, proč jsem zvolil právě tuto formu polemiky. A nebyla to jen předpojatost příslušníka generace, který si s marxismem užil své. K takovémuto druhu reakce mě totiž pohnula — a domnívám se, že to lze z mého textu snadno vyčíst — skutečnost, že Roman Kanda ve své stati odpůrcům marxismu sice cosi vyčítá, ve skutečnosti to však sám zcela účelově činí. Řečeno konkrétně, vyčítá jim ahistorismus, sám však ve své argumentaci postupuje důsledně ahistoricky, abstrahuje, řečeno s Marxem, „od historického příběhu“. Proto jsem také použil přirovnání k Cimrmanovu „kroku stranou“.

Jak to mohu doložit? Nuže, pokusím se svou argumentaci oprostit od nevhodné formy a suše konstatovat, v čem vidím největší slabiny Kandova přístupu k jím zvolenému tématu. Zkusme to formulovat v deseti bodech:

1. O 50. letech 20. století v Československu hovoří jako o době naprosto svobodného rozhodování.
2. Ignoruje, že v této době nešlo o marxismus, ale o marxismus-leninismus ve stalinské interpretaci.
3. Vývoj jím sledovaných strukturalistů (Mukařovský, Vodička) k marxismu pojímá jako zcela progresivní volbu, aniž by zkoumal, proč se ho následně tak rychle a dobrovolně vzdali.

4. Argumentuje tezí, že jejich směřování k marxismu předznamenával zájem strukturalistů o akt individuální tvorby, aniž by jakkoli doložil, že právě toto je příznačné pro marxismus.
5. Nevnímá, že pro marxismus obecně, a marxismus 50. let zvláště, není příznačný zájem o lidskou individualitu, nýbrž její podřízení nadosobním společenským procesům a třídnímu boji.
6. Celkem obecně sdílenou tezi, že odklon Mukařovského a Vodičky od strukturalismu byl omylem či chybou, se snaží substituovat myšlenkou, že je příklon k marxismus obohatil a pozdvihl i celou českou literární teorii, aniž by to ale přesvědčivě doložil. Natož aby se zabýval tím, proč na tento jejich tehdejší „přínos" v uplynulých šesti-sedmi desítkách let už nikdo nenavázal.
7. Záměrně odděluje marxismus od dobové ideologické praxe, která jím argumentovala, protože si je vědom, že na tu se nedá dnes navázat.
8. Ignoruje, nakolik tato praxe zpětně utvářela dobovou podobu marxistické literární teorie a filozofie. Proto také abstrahuje od historických osobností, které v 50. letech marxistickou praxi skutečně utvářeli: Zdeněk Nejedlý, Václav Pekárek, Fedor Soldan, Ladislav Štoll, Jiří Taufer.
9. Pozitivní význam marxismu v 50. letech naopak dokládá výhradně poukazy na autority, které jsou spjaty s proměnami marxismu v letech 60., tedy s Karlem Kosíkem, Robertem Kalivodou, Olega Susem či Josefem Zumrem, aniž by se pozastavil nad tím, proč právě tito byli následně prohlášeni za revizionisty.
10. Pověst marxismu 50. let vylepšuje i tím, že jej propojuje se Závišem Kalandrou, aniž by si uvědomil, že argumentuje názory člověka, který sice byl významnou část svého života komunistou a hlásil se k marxismu, avšak v roce 1950 byl za své názory právě komunisty popraven.

Jestliže osobně na Karlu Marxovi něco ctím, tak je to jeho důsledný historismus. Rád bych proto Kristinu Andělovou ujistil, že obdobnou formu argumentace bych zvolil v případě polemiky s jakýmkoli jiným textem, o jakémkoli tématu, pokud by jeho autor s historií zacházel stejně účelově, jako tomu bylo v diskutovaném článku.